
Démon alkohol

Bylo mi pět let, když jsem se poprvé opil. Byl tenkrát horký den a tatínek oral na poli. Z domova mě poslali – bylo to asi půl míle cesty –, abych mu donesl džbán piva. „Dej pozor, ať to nevyšploucháš,“ napomenuli mě, když jsem odcházel.

Pokud se pamatuji, byl to pořádný džbán, nahoře hezky široký a bez víčka. Jak jsem se s ním plahočil, pivo mi šplouchalo přes okraj na nohy. A jak jsem se s ním plahočil, uvažoval jsem. Pivo je asi velmi vzácná věc. Když se nad tím člověk zamyslí, musí to být něco báječného a dobrého. Proč by mi ho jinak doma nedovolovali pít? Shledal jsem, že některé jiné věci, které mi dospělí zakazovali, jsou dobré. A tak i tohle musí být něco dobrého. Věřme jen dospělým! Ti už se v tom vyznají. A koneckonců, džbán byl příliš plný. Opíral jsem si ho o stehna a pivo šplíchalo ven na zem. Proč by mělo přicházet nazmar? Nikdo se přece nedoví, zda jsem je vypil nebo rozlil.

Byl jsem tak malý, že když jsem si chtěl trochu přihnout, musel jsem si se džbánem sednout a dát si ho na klín. Nejdřív jsem usrkl trochu pěny. Zklamalo mě to. Neshledal jsem v tom nic vzácného. Ta pravá chuť nespočívala patrně v pění. A kromě toho – vůbec mi to nechutnalo. Pak jsem si vzpomněl, že dospělí, než se napijí, vždy odfuňují pěnu. Ponořil jsem proto tváře do pěny a srkal jsem tekutinu pod ní. Vůbec nebyla dobrá. A přesto jsem pil. Dospělí přece vědí co a jak. Nebylo snadné zjistit, kolik jsem toho vlastně vypil, protože jsem byl malý a džbán v mém klíně velký a protože jsem pil s hlavou až po uši v pění,

co mi dech stačil. Polykal jsem to jako medicínu, hltavě a chvatně, jen abych už měl tu celou proceduru za sebou.

Otřásl jsem se, když jsem se zase vydal na cestu, ale pomyslíl jsem si, že ta dobrá chuť se snad dostaví až později. Vyzkoušel jsem to ještě několikrát, než jsem ušel tu dlouhou půlku míle. Pak jsem se ale zarazil nad množstvím piva, které v džbánů chybělo, a vzpomněl jsem si, že jsem vídával, jak ustálému pivu přidělávají pěnu, vzal jsem proutek a míchal tím, co ve džbánů zbylo, až se pivo pěnilo zas přes okraj.

A tatínek nic nepoznal. Vyprázdnil džbáněk; měl notnou žízeň, jakou mívají zpocení oráči. Džbán mi vrátil a dal se znovu do orání. Snažil jsem se jít znovu vedle koní. Vzpomínám si, jak jsem zakopl a spadl právě za jejich podkivami před radlici a jak tatínek strhl tak prudce opratě, že se koně na mě div neposadili. Později mi vyprávěl, že chybělo jen několik palců, a byl bych rozříznut vejpůl. Vzpomínám si také matně, jak mě tatínek odnesl ke stromům na okraji pole, zatímco se celý svět se mnou točil a vířil kolem mne a já pociťoval jen mrtvolnou mdlobu a vědomí hrozného hříchu.

To odpoledne jsem prospal pod stromy, a když mě tatínek pozdě večer probudil, bylo mně, malému chlapci, tak mizerně, že jsem se jen s námahou doklopýtal domů. Byl jsem vyčerpán, nohy mě tížily a táhly k zemi a v žaludku to tak bouřilo, že mi to znělo i v hrdle i mozku. Bylo mi jako člověku, který se napil jedu. Doopravdy – jako bych se byl otrávil.

V následujících týdnech a měsících jsem se pivu vyhýbal jako sporáku, o který jsem se jednou spálil. Dospělí mají pravdu. Pivo není pro děti. Dospělým nevadí. Ale dospělým také nevadí, když musí užívat pilulky nebo ricínový olej. Pokud jde o mne, mohl jsem se docela dobře obejít bez piva. A mohl jsem se obejít bez piva až do své smrti. Ale okolnosti rozhodly jinak. Kamkoliv jsem se později ve světě vrtl, všude na mně kýval Démon alkohol. Nemohl jsem mu utéci. Všecky cesty vedly k němu. A celých dvacet let jsem s ním musel přicházet do styku, přátelsky se vítat a nechat si to přecházet z jazyka do tváří, abych v sobě k tomuto darebáku vypěstoval oblibu.

...

K mému dalšímu střetnutí s Démonem došlo, když mi bylo sedm let. Tentokrát mě má fantazie oklamala a strach mě donutil, abych se s ním přece utkal. Naše rodina, jež stále ještě sedlačila, se přestěhovala na ranč, na drsné, smutné pobřeží San Mateo, ležící na jih od San Franciska. Tenkrát to byl ještě pustý a zaostalý kraj. Slýchal jsem často, jak se matka chlubívala, že jsme starousedlá americká rodina, a ne nějaký přistěhovalec Italové nebo Irové, jako byli naši sousedé. V celém okolí byla kromě nás jen jedna jediná stará americká rodina.

Jednou v neděli ráno – jak a proč si už ani nevzpomínám – jsem se ocitl na ranči u Morriseyů. Shromáždila se tam kupa mladých lidí z rančů v sousedství. Kromě mladých tam byli i starší; popíjeli už od rána a někteří z nich už od večera. Morriseyovi byli velmi početná rodina a bylo tam i mnoho statných výrostků i strýců v těžkých botách, měli notné pěsti a hrubé hlasy.

Pojednou začala děvčata křičet a ječet: „Perou se!“

Nastal zmatek. Muži se vyřítili z kuchyně. Dva šedovlasí obři, zarudlí v tváři, se drželi v křížku. Jeden z nich byl Černý Matt, který, jak všichni říkali, zabil za svého života dva lidi. Ženy křičely už méně, křížovaly se nebo se chvílemi trhaně modlily, zakrývaly si oči a pokukovaly mezi prsty. Ale já ne! Lze říci, že jsem byl nejpozornějším divákem. Snad jsem si tenkrát přál vidět tu podivuhodnou věc, jak bude člověk zabit. Najisto jsem však chtěl vidět, jak se chlapi perou. Velmi mě to zklamalo. Černý Matt a Tom Morrisey se jen k sobě tiskli a zdvihali nohy obuté do neforemných holínek, takže to vypadalo jako nějaký groteskní tanec. Byli na zápas příliš opilí. Pak se jich chopili ti, kdo je chtěli usmířit, a odvedli je do kuchyně, aby tam dotvrdili obnovené přátelství.

Brzy mluvili jeden přes druhého, hřmotili a rámusili, jak to dovedou jen chlapi širokých plecí, větrem ošlehaní, když whisky zažene jejich zamlklost. Já, sedmiletý klučina, jsem měl srdce až v hrdle, tělo se mi chvělo napětím jako prchajícímu srnci a nakukoval jsem jen zvědavě do otevřených dveří, abych se dověděl ještě něco víc o nepochopitelném počínání mužů. A obdivoval jsem Černého Matta i Toma Morriseye, jak se sklánějí nad stolem, objímají se kolem krku a pláčou přátelským dojetím.

Pitka v kuchyni pokračovala a děvčata venku začínala mít strach. Zнала už, jak to při pitkách chodí, a věděla, že se stane cosi strašného. Prohlašo-

vala, že při tom nechtějí být, až k tomu dojde, a někdo navrhl, aby šly na veliký italský ranč čtyři míle odtud, kde si budou moci zatančit. Hned se utvořily párky, vždy hoch a děvče, a šlo se písčitou cestou. Každý hoch si vedl svou milou – a věřte, že i sedmileté dítě dovede pozorně naslouchat a vyzná se v milostných pletkách svého okolí. Věřte, že i já šel už jako chlapec se svým děvčetem. Dali mě do páru s malým irským děvčátkem, stejně starým jako já. Byli jsme tu jedinými dětmi, ale to nikomu nevadilo. Nejstaršímu párku mohlo být asi dvacet let. Byla tam děvčata sotva odrostlá, kolem čtrnácti až šestnácti let, a ta šla se svými chlapeci. My jsme byli zvláště nezkušení, to malé děvčátko a já. Vedli jsme se za ruce a sem tam po příkladu starších jsem jí také ovinul ruku kolem pasu. Jenže se mi to nezdálo pohodlné. Ale byl jsem za tohoto jasného nedělního dopoledne na to velmi pyšný, jak jsem si vykračoval dolů po té dlouhé únavné cestě mezi písčnými přesypy. I já jsem měl přece své děvče a byl jsem tedy celým mužem.

Italský ranč vedli samí neženáci. Přivítali nás radostně. Nalili nám do sklenic červené víno a vyklidili část dlouhé jídelny, abychom si mohli zatančit. A mladíci popíjeli a tančili s děvčaty za zvuků harmoniky. Mně ta hudba zněla božsky. Nikdy jsem neslyšel nic tak báječného. Mladý Ital, který tu hudbu vyluzoval, se dal nakonec také do tance, ruce měl kolem pasu své dívky a za zády jí hrál na harmoniku. Mně se to vše ohromně líbilo; netančil jsem, jen jsem seděl za stolem a vykulenýma očima jsem zíral na ten obdivuhodný rej. Byl jsem tehdy ještě jen malý chlapec a v životě toho bylo tolik, čemu jsem se ještě musel učit. Jak čas běžel, irští mládenci si začali nahýbat vína a zavládlo veselí i povznesená nálada. Povšiml jsem si, že někteří z nich při tanci klopýtají, ba i padají, a že si jeden z nich dokonce odešel schrupnout do kouta. A všiml jsem si také, že se některá děvčata zlobila a chtěla odejít a že jiná se zase chichotala a byla svolná ke všemu, co se bude dít.

Když mě naši italská hostitelé chtěli počastovat vínem, jak to u nich bývá zvykem, odmítl jsem. Dřívější zkušenost s pivem mi stačila a nechtěl jsem tu břečku pít, ani něco podobného. Naneštěstí jeden mladý Ital, Petr, šibalská duše, si mě všiml, jak tu sedím sám, a dostal nápad: naplnil do půlky pohár a přistrčil mi ho. Seděl za stolem proti mně. Odmítl jsem. Tvář mu zpřísněla a nabízel mi víno důrazněji. Tu mě pojal strach – strach, o kterém musím říci něco bližšího.

Moje matka mívala své teorie. Předně houževnatě tvrdívala, že brunetky a všichni černoocí lidé jsou zrádlní. Nemusím snad ani podotýkat, že moje matka byla blondýna. A pak byla přesvědčena, že příslušníci černo-
oké románské rasy jsou lidé nesmírně popudliví, že se lehce rozpálí a pak vraždí. Vpíjel jsem do sebe z jejich rtů výklady o podivnostech a hrůzách světa a stále znova jsem ji slyšel tvrdit, že ten, kdo urazí Itala, byť i jen zlehka a bez zlého úmyslu, může si být jist, že se mu pomstí a oplátí mu ranou dýkou do zad. To byla přesně její slova – „rána dýkou do zad“.

Ale přestože jsem si toho dopoledne přál vidět, jak Černý Matt zabije Toma Morriseye, nestál jsem o to, abych poskytl tanečnickům podívanou, jak nůž uvázne v mých zádech. Nenaučil jsem se tehdy ještě rozeznávat fakta od teorií. Věřil jsem matčiným výkladům o italské povaze. Kromě toho jsem měl jakous takous mlhavou představu o posvátnosti pohostinství. – A teď tu byl zákeřný, vzrušený a po vraždě toužící Ital, nabízející mi pohostinství. Poučil mě, a já tomu věřil, že mě bodne, když ho urazím, právě tak jako kuň kopne vždy toho, kdo ho dráždí, a dostane se přitom příliš blízko k jeho kopytům. A co víc, tenhle Ital Petr měl právě tak hrozně černé oči, o jakých mi matka vždy vyprávěla. Ty oči se lišily od všech očí, jaké jsem až dosud poznal, od šedých, modrých a světle hnědých očí příslušníků naší rodiny i od bledých, pomněnkově modrých očí Irů. Možná také, že se Petr už trochu víc napil. Jeho oči prostě černě svítily a jiskřily čertovinou. Vypadaly záhadně, cize, a jak jsem mohl já, sedmiletý chlapec, prohlédnout jejich rozpustilost? Spatřoval jsem v nich náhlou smrt, a rozpačitě jsem víno odmítl. Tu se výraz jeho očí změnil. Zpřísněly a přímo poroučely, když mi přistrkoval sklenici s vínem.

Co jsem měl dělat? Od té doby jsem už častěji stál tváří v tvář smrti, ale nikdy jsem nepoznal před ní takovou hrůzu jako tenkrát. Přitiskl jsem sklenici ke rtům a Petrův pohled zvlídněl. Viděl jsem, že mě nezabije, aspoň ne hned. Ulevilo se mi. S vínem však bylo jinak. Bylo to laciné mladé víno, natrpklé a nakyslé, ze zbytků a odpadků vinic a beček a chutnalo mnohem hůř než pivo. Odporný lék je možno užít jen jedním způsobem – polknout jej. A tak jsem to tedy také udělal s tím vínem. Zvrátil jsem hlavu nazad a polkl. Musel jsem polykat a hl-
tat ten jed – pro mou dětskou sliznici i dětské útroby to byl totiž do-
opravdy jed.

Když si teď na to vzpomínám, uvědomuji si, jak Petr tenkrát užasl. Naplnil zpolu druhou sklenici a přistrčil mi ji přes stůl. Strnulý strachem a zoufalý nad osudem, který mě potkal, obrátil jsem ji do sebe jako tu první. To už bylo i na Petra trochu mnoho. Musel se pochlubit tím zázračným chlapcem, kterého objevil. Přivolal Dominika, mladého Itala s knírkem, aby se šel také podívat. A tentokrát mi již podal plnou sklenici. Člověk udělá vše, jen aby přežil. Vzchopil jsem se, přemohl strach, který mi stoupl až do hrdla, a spolkl jsem tu břechku.

Dominik dosud nikdy neviděl dítě tak hrdinské ražby. Ještě dvakrát naplnil sklenici vždy až po okraj a přihlížel, jak mi víno mizí v hrdle. A tu už mé výkony začaly budit pozornost. Obklopili mě italští dělníci středních let i staří sedláci, kteří neuměli anglicky a nemohli tančit s irskými děvčaty. Byli osmahlí a vypadali divoce, měli opasky a červené košile, a já věděl, že mívají při sobě nože; ti mě obklopili jako sbor pirátů. A Petr i Dominik mě jim ukazovali jako na divadle.

Kdybych nebyl měl tolik fantazie, kdybych byl hloupý a kdybych šel tvrdohlavě svou cestou jako mula, nikdy bych se byl nedostal do takové bryndy. A chlapi i děvčata tancovali, a tak nebyl nikdo, kdo by mě byl zachránil před mým osudem. Kolik jsem toho vypil, nevím. Vzpomínám si jen, že jsem prožil celé věky strachu uprostřed té vražedné tlupy a že ke mně po holých prknech vínem nasáklého stolu putoval nekonečný počet sklenic rudého vína, které procházely mým pálicím hrdlem. Ať bylo víno sebešpatnější, nůž v zádech by byl horší, a já chtěl zůstat naživu za každou cenu.

Když si na to vše teď vzpomínám jako zkušený piják, vím, proč jsem se tenkrát nezhroutil v otupělosti na stůl. Jak jsem řekl, strach mě zcela zmrazil a ochromil. Jediný můj pohyb byl ten, kterým jsem udržoval v chodu nekonečné procesí sklenic, jež putovaly k mým rtům. Byl jsem přiotráven a stal jsem se nehybnou jímkou toho množství vína. Leželo nečinně v mém žaludku a strach ho zbavil činnosti. Byl jsem příliš přestrašen i na to, abych zvracel. A tak se ten celý zástup Italů na mne díval a podívoval se zázračnému dítěti, jak chladnokrevně polyká víno jako nějaký automat. Nevychloubám se, když si dovolím tvrdit, že nikdy neviděli nic podobného.

Nastal čas odchodu. Opilé kousky mladíků přiměly většinu střízlivějších dívek, aby naléhaly na odchod. Ocítl jsem se u dveří se svou dívenkou.

Nezažila to co já, a byla proto střízlivá. Líbil se jí potácivý krok mladíků, kteří se snažili jít po boku dívek, a začala je napodobovat. To se mi zdálo velmi zábavné a začal jsem se také opile motat. Jenže ona v sobě neměla víno, které by ji povzbuzovalo, kdežto mé pohyby mi hned vháněly páru do hlavy. Už na počátku jsem opilé hochy napodobil přirozeněji než ona. Po několika minutách jsem žasl sám nad sebou. Viděl jsem mladíka, jak se několik kroků potácel, pak se zastavil u okraje cesty, utkvěle se zahleděl do příkopu a těžce, patrně po nějaké hluboké úvaze, tam spadl. To mi přišlo strašně k smíchu. Doklopýtal jsem se až k příkopu a chtěl jsem mermomocí zůstat stát na jeho okraji. Vzpamatoval jsem se až na jeho dně, když se mě několik polekaných děvčat snažilo vytáhnout ven.

Od té chvíle jsem si už nechtěl hrát na opilého. Už mě to nebavilo. Slzy mi zaplavily oči a široce rozevřenými ústy jsem lupal po vzduchu. Z každé strany mě vedlo jedno děvče za ruku, ale nohy jsem měl jako z olova. Alkohol, který jsem vypil, bušil mi v mozku i v srdci jako palice. Kdybych byl nějaké nedochůdce, jsem si jist, že by mě to bylo zabilo. Teď vím, že jsem tenkrát byl blíže smrti, než si ustrašená děvčata dovedla pomyslit. Slyšel jsem, jak se mezi sebou hádají o to, kdo to zavinil; některá plakala nad sebou, nade mnou i nad tím, jak se hoši ostudně zachovali. Mě to ale nezajímalo. Dusil jsem se, lupal jsem po vzduchu. Chůze mě hrozně namáhala. A tím víc, že jsem při ní musel dýchat. Avšak dívky mě nutily do chůze a domů byly ještě čtyři míle. Čtyři míle! Vzpomínám si, jak jsem zamlženými očima spatřil před sebou v nesmírné dálce můstek přes cestu. Ve skutečnosti nebyl dál než sto stop. Když jsem k němu došel, klesl jsem, zůstal ležet na zádech a těžce oddychoval. Děvčata mě chtěla zdvihnout, ale já se nemohl ani pohnout a jen jsem funěl. Jejich ustrašené výkřiky přivolaly Larryho, opilého sedmnáctiletého mladíka, a ten se mě pokusil přivést k vědomí tím, že mi skočil na prsa. Jen matně si vzpomínám, jak se děvčata do něho pustila a jak ho ode mne odtáhla. A pak jsem už nevnímal nic; teprve později jsem se dozvěděl, že Larry se skutálel pod most a tam přenocoval.

Když jsem přišel k sobě, byla už tma. Nesli mě v bezvědomí čtyři míle a pak mě uložili do postele. Byl jsem nemocné dítě, a přestože mé srdce i mozková tkáň byly vyčerpány, stále jsem upadal do deliria blízkeho šílenství. Všechny hrůzy a všechno běsnění se rozpoutalo v mém

dětském mozku. Nejhrůznější vidění jsem pokládal za skutečnost. Viděl jsem vraždy a vrahové mě pronásledovali. Nařikal jsem, zuřil a pral jsem se. Moje utrpení bylo nesmírné. Kdykoli jsem se probral z deliria, slyšel jsem matčin hlas: „Ale ten dětský mozek! Vždyť ten chlapec přijde o rozum!“ A když jsem zase upadl do deliria, pronásledovala mě ta myšlenka dál: viděl jsem, jak mě zavřeli do blázince, jak mě ošetřovatelé bijí a jak okolo mne třesť šílení.

Kdysi se mi do mladé duše hluboko vrylo vyprávění dospělých o doupatech neřesti v čínské čtvrti San Franciska. Ve svém deliriu jsem proputoval tisícem takových doupat, hluboko pod zemí jsem byl zavřen za železnými dveřmi a zmíral tisícero smrtí. Kdykoliv jsem se setkal s otcem, který sedel v těchto podzemních kobkách a hazardně hrál s Číňany o velké sumy zlata, tu vždy, co jsem říkal v hněvu, vyústilo v nejpustší kletby. Chtěl jsem se v posteli pozdvihnout, zápasil jsem s rukama, jež mi v tom bránily, a proklínal jsem otce, až se stěny třásly. Ústa mi přetékala všemi kletbami, jaké jen dítě může pochytit od dospělých na venkově, a ačkoliv jsem se nikdy předtím neodvážil takto nadávat, nyní se kletby ze mne přímo řinuly, když jsem proklínal otce, že tu tak sedí v podzemí a karbaní s Číňany, kteří mají dlouhé vlasy a dlouhé nehty.

Je div, že mi za této noci neprasklo srdce nebo mozek. Tepny a nervová centra sedmiletého chlapce jsou stěží schopny vydržet tak hrozné křeče, jaké mnou zmítaly. Na farmě, která měla tenké stěny, nespal tu noc, když si Démon alkohol se mnou dělal, co chtěl, nikdo. Ale Larry pod mostem – ten neměl žádné delirium jako já. Jsem si jist, že spal těžkým, bezesným spánkem, a když se příštího dne probudil, byl jistě jen tupý a omrzelý, a jestliže ještě žije, už si jistě na tuto noc ani nevzpomene, tak všední příchoda to pro něj byla. Avšak má mysl byla tou zkušeností navždy poznamenána. Když o tom píšu teď po třiceti letech, je každá vidina tak jasná a má tak ostré rysy a každá bolest je tak živá a tak hrozná, jako byla oné noci.

Ještě mnoho dní potom mi nebylo dobře a matka mě nemusela ani napomínat, abych si v budoucnu nezačínal s alkoholem. Matku to velmi polekalo. Tvrdila, že jsem se dopustil něčeho zlého, velmi zlého a že jsem udělal pravý opak toho, k čemu mě vždy vedla. A jak jsem já, který si nikdy nedovolil odmítnout, který ve svém slovníku ani neměl dost vhod-

ných slov, aby vyjádřil svůj duševní stav – jak jsem mohl matce říci, že právě její poučování zavinilo, že jsem se tak opil. Nebýt jejích teorií o černých očích a italské povaze, nikdy bych nebyl smočil rty v tom nakyslém, trpkém víně. Teprve když jsem odrostl, řekl jsem jí, co vlastně způsobilo tuto ošklivou příhodu.

Během nemoci mi některé věci připadaly zmatené, jiné opět velmi jasné. Cítil jsem sice svou vinu, avšak měl jsem pocit nespravedlnosti. Nebyla to má chyba – a přece jsem se choval špatně. Docela jasně jsem se však rozhodl, že se už nikdy netknu alkoholu. Vzteklý pes se nikdy tak nebál vody jako já tenkrát pití.

A přece musím přiznat, že zkušenost, jakkoliv byla hrozná, mě přece koneckonců nezastrašila natolik, abych se znova nebratříčkoval se svým Démonem. Všechno kolem mne už mě tenkrát k němu vábilo. Především se mi zdálo, že všichni dospělí, kromě mé matky, která ve svých názorech vždy zacházela ráda do extrémů, se na tu celou věc dívají shovívavě. Co se stalo, byl prostě žert, něco veselého. Nikdo mi to neměl proto za zlé. I hoši a dívky se smáli a pochechtávali nad tím, že při tom také byli, a chutě vyprávěli, jak mi Larry skákal po hrudi a vyspal se pak pod mostem a jak zase ten nebo onen prospal noc na hromadě písku a co se přihodilo tomu, co spadl do příkopu. Jak říkám, pokud jsem mohl pozorovat, nikde nebylo hany. Byla to jakási lechtivá věc, po čertech zábavná – skvělá a nádherná příhoda v jednotvárném životě při práci na tom nevlídném, mlhami zahaleném pobřeží.

Irští obyvatelé ranče dobromyslně pochvalovali můj výkon, poplácávali mě po zádech, až jsem nabyl přesvědčení, že jsem vykonal opravdu něco hrdinského. Petr a Dominik a jiní Italové byli hrdí na mou pijáckou zdatnost. Pití morálce nijak nevadilo. Ostatně – každý z nich pil. V celé obci nebyl ani jediný abstinent. Ba i učitel naší malé venkovské školy, prošeďivý padesátník, nám vždycky dával volno, kdykoliv se pustil do křížku se svým Démonem a ten ho položil na lopatky. A tak tu tedy nebyla žádná duševní zábrana. K alkoholu jsem pociťoval jen fyzický odpor. Ta prokletá břečka se mi prostě hnusila.